

(/)

 (/)

> Kunst - Arkitektur - Haver - Design - Mode (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Kunstværk, udenværk og visuel kultur

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/hitlers-hete>)

Kunstværk, udenværk og visuel kultur

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 272

Del artikel: ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kunstvaerk-udenvaerk-og-visuel-kultur)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kunstvaerk-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kunstvaerk-udenvaerk-og-visuel-kultur)

[udenvaerk-og-visuel-kultur](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kunstvaerk-udenvaerk-og-visuel-kultur)) (<https://twitter.com/home?status=.> Aktiviteten kan ses på

[https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kunstvaerk-udenvaerk-og-visuel-kultur)

[mode/kunstvaerk-udenvaerk-og-visuel-kultur](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kunstvaerk-udenvaerk-og-visuel-kultur)) (<http://www.linkedin.com/shareArticle?>

mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kunstvaerk-udenvaerk-og-visuel-kultur&title=)

Anders Troelsen

Kunstværk, udenværk og visuel kultur. Om at se på billeder

Aarhus Universitetsforlag. 662 sider. 499,95 kr.

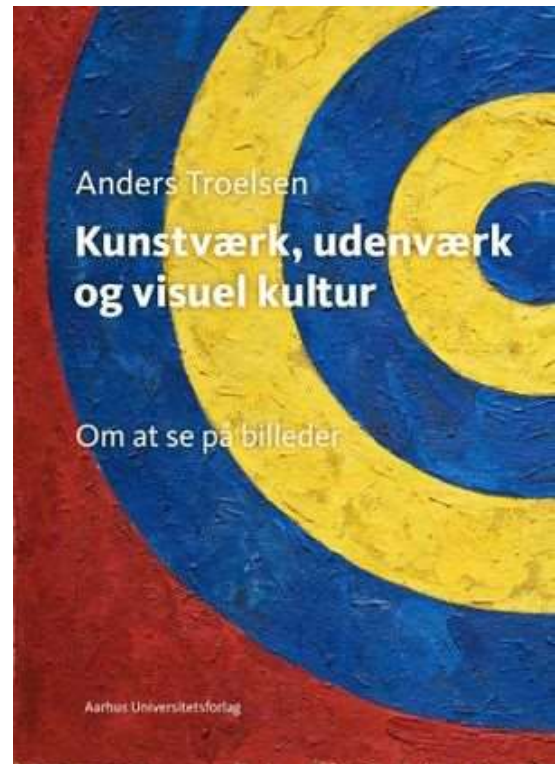
Af Ole Schramm, cand. mag. i historie og musik

I bogens forord skriver Anders Troelsen, at bogen er tænkt som en anderledes introduktion til billedanalyse. Han har skrevet bogen, fordi der manglede en mere omfattende fremstilling, "der i sit udgangspunkt er bredt kunsthistorisk anlagt og samtidig forholder sig til og udnytter nyere billedteoretisk forskning, som er inspireret af andre fag" (s. 7 f). Forfatteren oplyser, at han er uddannet i litteraturvidenskab og filmvidenskab og har været ansat på Kunsthistorie i Aarhus. Hertil kommer, at han også er professor ved Arkitektskolen i Aarhus.

Det er lidt af en underdrivelse, når forfatteren skriver, at bogen måske har træk af en lærebog, for der er ingen tvivl om, at bogen er tænkt som en lærebog i faget Visuel kultur på Københavns Universitet eller Billedkunst og visuel kultur på Aarhus Universitet. Denne anmelder er ikke så interesseret i, hvordan bogen fungerer som lærebog, men er mere interesseret i, hvordan bogen fungerer for læsere, der ønsker at opnå større indsigt i, hvordan billeder og billedanalyse kan gøre os klogere på kunst- og kulturhistorien.

Bogens titel "Kunstværk, udenværk og visuel kultur" er næsten en programerklæring for det, bogen handler om. Kunstværk og visuel kultur giver (næsten) sig selv, men begrebet udenværk har jeg det personligt lidt svært ved, især fordi ordet findes i titlen. Hvad betyder ordet? På ordnet.dk kan vi læse, at udenværk betyder "1) anlæg der befinder sig uden for den centrale del af noget. 1a) OVERFØRT forhold der er mindre vigtigt, betydningsfuldt eller fremtrædende end det vigtigste og 2) BØGER dele af en bog der ikke udgør det egentlige indhold fx registre, bibliografier og andre lister". Læser vi det, Anders Troelsen skriver i forordet, fremgår det klart, at udenværk har stor betydning, og han skriver, at bogen gør meget ud af udenværk(et). Han skriver: "Værkets indre sammenhæng (analysen af selve værket) er ikke uantastet af de ydre sammenhænge, hvori det indsættes". Det er så sandt, som det er skrevet. Anders Troelsen skriver videre, at "Rammesættelsen (dvs. udenværket) rækker fra overgribende historiske betingelser, herskende billedopfattelser og diskurser til museumsarkitektur, udstillingsæstetik og konkrete indramninger og helt ned til forhold vedrørende værkers titler og signaturer" (s. 8). Så vidt jeg kan se, befinder udenværk sig derfor ikke uden for den centrale del af noget, men er en integreret del af forståelsen af værket. Udenværk har derfor stor betydning, og derfor efterlyser jeg et ord, som er mere dækkende.

I fem kapitler fører Anders Troelsen os igennem bogens indhold. Han mener, at det for læseren er en fordel at udskyde læsningen af de to første kapitler, der handler om "Øjnene, der ser" og "Indramninger", til kapitel tre, der handler om "Billede og beskuer", fordi billedperception introduceres her. Anders Troelsen gennemgår her en række principper for perception, som han mener er nyttige i forbindelse med

billedanalyse. Men hvorfor har Anders Troelsen så ikke taget konsekvensen og anbragt kapitlet som det første? For mig var det ikke vanskeligt at starte forfra med kapitlet "Øjnene, der ser". Hvis vi starter med kapitel tre, kan det være svært at vide, hvem den Amelie, der nævnes s.158, er. Amelies øjne bliver introduceret i første kapitel s. 15, og her fremgår det, at "Amelies øjne" er titlen på en novelle af Anders Bodelsen. Anders Troelsen bruger meget pædagogisk novellen til at belyse "Synsvinkler på et værk", som afsnittet bliver kaldt. Novellen er særdeles velegnet til at belyse de komplicerede sammenhænge, som et billede kan indgå i. Det viser med al tydelighed, at der er meget mere på spil, end det en traditionel kunsthistorisk analyse kan sige om værket. Jeg mener, at det er uproblematisk at starte forfra og læse kapitel tre efter de to første kapitler. Men det giver måske større mening, hvis man bruger bogen som lærebog?

De sidste to kapitler handler om "Billede og betydning" og "Talemåder, stilmønstre og tankeformer", før Anders Troelsen slutter med en "Epilog". I "Billede og betydning" begynder Anders Troelsen med at gennemgå tre billeder. Først "Rudolf II som Vertumnus", dvs. gud for vegetation og forvandling, (fra ca. 1590) af Giuseppe Arcimboldo, dernæst L.A. Rings "Sædemanden" (fra 1910) og til sidst Vincent van Goghs "Sædemanden" (fra 1888). I forbindelse hermed præsenterer han os for Panofskys indflydelsesrige analysetilgang med udgangspunkt i ikonografi (kunsthistorisk disciplin der beskæftiger sig med billeders motiver, deres tradition og symbolik) og ikonologi (læren om billedlige tegn og deres betydning). I sidste del af kapitlet præsenterer Anders Troelsen os for semiotikken, læren om tegn (kulturelle tegns, fx ords, ritualers eller symbolers betydninger og funktioner), og han vælger naturligvis at fokusere på det, der er praktisk relevant for billedanalyse. Men Anders Troelsen inddrager også en filmforsker som David Bordwell, der opererer med et skema, der er mere simpelt og langt mindre teoretisk end Panofskys. I tilslutning hertil analyserer Anders Troelsen Rembrandts berømte maleri "Nattevagten", 1642.

Anders Troelsen inddrager også eksempler fra filmens (dvs. kunstnerfilm) og reklamens verden. Her inddrager han Roland Barthes billedanalyser. Kapitlet afrundes med en gennemgang og analyse af Picassos berømte billede "Guernica", 1937, der i dag virker nærmest profetisk, hvis man tænker på begivenhederne i Ukraine.

I kapitlet "Talemåder, stilmønstre og tankeformer" - er det for mig svært at se sammenhængen mellem overskriften og indholdet i kapitlet. Det betyder ikke, at der ikke er spændende analyser af nogle af kunsthistoriens betydningsfulde billeder fx Pieter Bruegel "Landskab med Ikaros' fald", ca. 1550, en installation som "Day into Night", 1993, Edward Hopper, "Tidlig søndag morgen", 1930 og to værker af Jackson Pollock, "Ud af nettet. Nummer 7", 1949 og "Fuld' favne frem", 1947. Der er langt flere spændende analyser, som kunne fortjene at blive nævnt her.

Der er spændende afsnit om forskellige "diskurser". Det gælder for mig især "Geografiske diskurser" og "Kønsdiskurser". I afsnittet "Geografiske diskurser" inddrages Edward W. Saids "Orientalisme" fra 1978 og ikke mindst forskellige kortafbildninger. Anders Troelsen slår fast, at koloniale interesser igennem tiden har præget kortafbildninger, og at kortlægning har været led i magtudøvelse. Spændende er det derfor at se "Det surrealistiske verdenskort", 1929. Det var en modstrategi mod den nationalisme, der har spillet en rolle i kunsten og kunsthistorien. Det er opløftende, at kunsten i dag er blevet multietnisk.

"Kønsdiskurser" skriver sig ind i tidens kønsdebat, og Anders Troelsen gennemgår forskellige varianter af kvindestudier. Han inddrager også queer-teorien, der handler om, hvordan tekster fremstiller kønsidentitet, og fastslår, at den befinder sig i grænselandet mellem kønnene. Han har rammende observationer af den mandlige kontrol og identitet, der lyser ud af fortidens rytterportrætter, og han bemærker, at historiemaleriet "i eminent grad var reserveret den heroiske mand, som udmærkede sig ved at sætte ar i landkortet og gribe forandrende ind i omverdenen" (s. 543 f).

Anders Troelsen har tidligere i bogen beskæftiget sig med historiemaleriet, hvilket måske har særlig interesse for historie-onlines læsere. Afsnittet er det sidste i kapitlet "Billede og beskuer". Lad mig slå fast, at det har været en fornøjelse at læse Anders Troelsens afsnit. Det burde være obligatorisk læsning for alle historielærere og for alle historisk interesserede. Analysen af Lauritz Tuxens store billede "Arkonas indtagelse af Valdemar den Store og biskop Absalon 1169", 1894, er eksemplarisk. Anders Troelsen slår i

slutningen af afsnittet fast, at "I dag gælder det vel i endnu højere grad, at krig har tabt i anskuelighed" (s. 284). Betingelserne for tidligere tiders store slagscener er for længst gået tabt. Jorns maleri "Stalingrad" viser derimod en frygt for "fortidens genkomst og et ønske om at afbryde den meningsløse fortsættelse" (s. 275). Der er mange grunde til, at det traditionelle historiemaleri ikke genopstår.

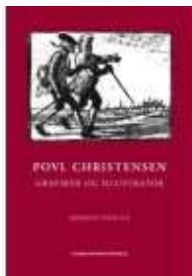
I epilogen - Indsigt og udsyn - knytter Anders Troelsen an til første kapitel "Øjnene, der ser", fordi epilogen også belyser det at se og sansernes indbyrdes forhold. Det er en smuk udgang på en bog, der handler om visuel kultur.

Anders Troelsens bog er en spændende og særdeles grundig indføring i visuel kultur. Den rummer meget mere end den traditionelle kunsthistorie, da den også sætter fokus på arkitektur, film og tegneserier, selv om analyseeksemplerne i overvejende grad er hentet fra kunstens verden. Der er knivskarpe og eksemplariske analyser af diverse kunstværker. De er skrevet i et sprog, der er tilgængeligt for alle med interesse for kunst og visuel kultur. Det er en fornøjelse at se billedmaterialet. I hvor høj grad man har behov for at sætte sig ind i de forskellige teoridannelser fx om semiotik, bestemmer man jo selv, hvis man ikke skal bruge bogen som lærebog.

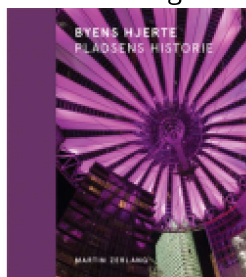
[Historie-online.dk, den 25. maj 2022]

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/hitlers-hete>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

**POVL CHRISTENSEN,
GRAFIKER OG ILLUSTRATOR**

DEBAT OM "BYENS HJERTE"

**DA DANSKE MØBLER BLEV
MODERNE**

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/da-danske-moebler-blev-moderne>)
